

30.1.22

לכבוד
חבר הכנסת ווליד טאהא,
יושב ראש ועדת הפנים והגנת הסביבה,

הנידון: בקשה לדיון בעקבות שנה ל"זפת בסערה" והמחסור חמור במוכנות לאירועי זיהום הים והסביבה החופית

כמעט שנה לאחר אסון זיהום "זפת בסערה" (שהחל ב-17.2.2021), חוזר ועולה חוסר המוכנות של ישראל לאירוע זיהום ים גדול בשמן (דלקים, נפט). בחמש שנים האחרונות התרחשו לפחות 20 אירועי זיהום ים חמורים בעולם משפך או דליפת נפט ודלק חמורים¹. בישראל שפך שמן בים עלול להשבית מספר מתקני התפלה, מקור המים השפירים העקרי בישראל. הנזקים מהפגיעה בחופים, בתשתיות, בחקלאות², בעסקים וברוחת הציבור מאירוע זיהום גדול כתוצאה משפך נפט או דלק מעורכים במליארדי שקלים³. למרות הקושי בעצירת הזיהום וטיפול בו לאחר שפך הנפט/דלק לים, אפשר לצמצם את היקף ועוצמת הנזקים באמצעות השקעה באמצעי חישה והתרעה חדשניים, רכישת כלי שייט ואמצעי טיפול מתקדמים ואחזקת צוותים מיומנים בכוננות בתחנות החרום שאמורות לקום לשם כך בחיפה ואשקלון וחיידוש הציוד בתחנה באילת.

התלמ"ת – התוכנית הלאומית למוכנות ותגובה באירועי שפך שמן, מיישמת את החלטת ממשלה משנת (2008) להערכות לתגובה מהירה וטיפול יעיל באירועי שפך נפט ודלקים לים. בשתי החלטות ממשלה מהשנים 2014-15 נקבע כי ישנה חשיבות אסטרטגית ליישם את החלטה 3542 ולהשלים את ההיערכות של המשרד להגנת הסביבה לכך. לאחר אסון זפת סערה בהחלטת ממשלה (**מספר 832, מיום 23.02.2021**) הוקמה ועדת מנכ"לים לבחינת היערכות לחירום בזיהום ים ובקידום חוק התלמ"ת אשר מתעכב משנת 1998. במאי 2021 פורסמה טיוטה להצעת החוק להערוות הציבור. ביוני עמותת צלול, מספר ארגונים נוספים, חוקרים באקדמיה, רשויות מקומיות ובעלי ענין נוספים הגישו את הערותיהם להצעת החוק. עם זאת, ככל הידוע לנו, עד היום לא הוגשה הצעת חוק חדשה לועדת שרים לחקיקה. אנו מצרים על כך.

ועדת המנכ"לים הנ"ל המליצה בדוח שפורסם בנובמבר 2021 על שדרוג אמצעי ההתמודדות עם תרחישי אסון שפך ימיים וההיערכות למניעתם⁴. על מנת להגיע להערכות והכוננות הנדרשת, המלצות הועדה כללו: הקמת מערך מודיעין וההתרעה עצמאי בנוסף לשירות הסוכנות הארופאית, תוספת של 20 תקנים ליחידה למניעת זיהום ים במטה היחידה ובתחנות היעודיות לכך (שטרם הוקמו בנמלי חיפה ואשקלון ובתחנה הקיימת באילת), השלמת רכש של כלי השייט והציוד, השלמת החקיקה ועוד. כמו כן, דיוני ועדת המנכ"לים חשפו שוב את הגרעון בקרן היעודית למניעת ים. גרעון הנובע הן בשל שימוש בכספי הקרן להוצאות השוטפות של היחידה להגני"ס הימית והן בשל ההפחיתה בהכנסות הקרן (היטלי הזרמה לים פחתו בזכות צמצום המבורך של נפחי הזרמה לים).

¹ אירועים שפך של **100 טון נפט או דלק משנת 2016** ועד 2021, וזה למרות ההפחתה בכמויות אירועי זיהום ים בעשורים האחרונים
² השבתת מתקני התפלה ליותר ממספר שבועות תגרום לקיצוץ מיידי באספקת מים שפירים לחקלאות (תשובת רשות המים, לשאלתה של ח"כ מוסי רז, 2021).
³ **סדן ולוונטל, 2016, שיקולים כלכליים בפיתוח מקורות דלק בים - בהתייחס לאירועי דליפה אקראיים**, בתוך סקר אסטרטגי סביבתי לחיפוש והפקה של נפט וגז בים, www.gov.il עמ' 169-185. משרד האנרגיה, נובמבר 2016.
⁴ **דו"ח ועדת מנכ"לים זפת בסערה, נובמבר 2021**

אחרי אסון זיהום "זפת בסערה", מה עוד צריך לקרות על מנת שהצעת החוק והתקנים, הציוד כלי השיט יבוטחו וייתוקצבו. אנו מבקשים להבטיח שבתקציב 2023 מקומם לא יפקד מקומה של תוכנית זו. הגברת ההערכות לאירוע זיהום שמן חשובה ודחופה גם לאור תוכניות משרד האנרגיה ומנהל התכנון להרחיב את קידוחי הגז והנפט במרחב הימי של ישראל ולהקים אסדות הפקה/טיפול נוספות.

אנו מבקשים יש להתייחס לסיכון בחשיבות עליונה, להקצות את כל המשאבים הנדרשים למילוי מלוא הצרכים ולקדם את יישומו בדחיפות. בניסוח חוק התלמ"ת ויישום התוכנית יש להבטיח עצמאות מקסימלית של המשרד להגנת הסביבה מול גורמים אינטרסנטים אחרים, דוגמת משרדי האנרגיה והאוצר, חברות האנרגיה ובעלי עניין אחרים, הבוחנים את הנושא דרך הפריזמה הכלכלית בלבד וכושלים בהבנת הפגיעה בים, באלפי בעלי החיים שיומותו, אלפי בעלי העסקים שנשמכים על ים צלול ונקי לפרנסתם, והפגיעה בבריאות ורווחת הציבור, כתוצאה מ"סגירת הים" או חשיפה אפשרית לזיהום.

מכותבים:

תמר זנדברג, השרה להגנת הסביבה

גלית כהן מנכ"לית המשרד להגנת הסביבה

רני עמיר, מנהל היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית.

ד"ר יובל ארבל, סמנכ"ל ים וקשרי ממשל, עמותת צלול

בברכה,

מור גלבוץ

מנכ"ל, עמותת צלול